

der schöne Stil 1350–1400. Europäische Kunst unter den Luxemburgern. Resultatband zur Ausstellung des Schnütgen-Museums in der Kunsthalle Köln (5), Köln 1980, s. 123–136; Významné památky okresu Žďár nad Sázavou (s Lubomírem Konečným a Zdeňkem Chudárkem), Žďár nad Sázavou – Brno 1982, nepag.; Rané dílo architekta Antonína Blažka, Slovácko XXIV, 1982, s. 45–62; Brněnské výstaviště 1928–1978. Architektura a památková péče (I.), Vlastivědný věstník moravský XXXVI, 1984, s. 136–147 a XXXVII, 1985, s. 37–42; Náčrt dějin architektury na Moravě 1919–1938, in: Jaroslav Sedlář (ed.), Uměleckohistorický sborník, Brno 1985, s. 67–98; K charakteru a původu gotismu v architektuře Jana Santiniho, in: Jan Bstříčský (ed.), Historická Olomouc a její současné problémy V, Olomouc 1985, s. 201–211; K rekonstrukci vily Tugendhat v Brně, Památky a příroda XII, 1987, s. 261–270; Brněnská asanace 1896–1916, in: Historická Olomouc a její současné problémy VI, Olomouc 1987, s. 191–204; The problems of knowledge and conservation care of modern architecture between two World Wars in Czechoslovakia, in: Conference Proceedings. First International DOCOMOMO Conference, September 12–15, 1990, Eindhoven 1991, s. 244–246; Kolonie Nový dům v Brně, Zprávy památkové péče LII, 1992, s. 9–17; Jiří Kroha and the Inter-War flat architecture in Czechoslovakia, in: Conference Proceedings. Second International Conference (DOCOMOMO), September 16th–19th, 1992, Dessau 1993, s. 264–267; Dílo Bohuslava Fuchse ve světle odborné literatury, in: Jan Sedlář (ed.), Pocta Bohuslavu Fuchsovi. Sborník referátů z mezinárodní vědecké konference v Brně, Brno 1995, s. 17–30; Věrný stoupenec historizující tradice. K 50. výročí úmrtí architekta Vladimíra Fischera, Prostor Zlín V, 1997, č. 5, s. 12–15; Bohuslav Fuchs. The Synthetist of Regional Traditions and International Tendencies, in: Conference Proceedings. Fourth International Conference, September 18th–20th, 1996, Bratislava-Sliac, Slovakia, Bratislava 1997, s. 64–70; Kolonia „Nowy dom“ w Brnie / „The New Home“ Housing Estate in Brno, in: Ten wspólny wrocławski modernizm / That Wonderful Wrocław Modern Movement. Materiały z konferencji Komisji Architektury i Urbanistyki wrocławskiego oddziału Polskiej Akademii Nauk, Wrocław 1991, Wrocław 1998, s. 177–190; Santini a Plečnik – tradice a invence, Brno 1999; Czech Residential Architecture: Its Social Aspects and Consequences after World War II, in: Conference Proceeding. Vision and Reality. Social Aspects of Architecture and Urban Planning in the Modern Movement. Fifth International DOCOMOMO Conference, Stockholm, Sweden, September 16–18, 1998, Swedish Museum of Architecture, Stockholm 1999, s. 86–89; Kabinet architektury Domu pánů z Kunštátu a tradice architektonických výstav v Brně, in: Jana Vránová – Lubomír Slavíček (eds.), 90 let Domu umění města Brna. Architektura, historie, výstavy,

kulturní činnost 1910–2000, Brno 2000, s. 151–156; Historie památkové péče v jihomoravském regionu 1948–1989, in: Ivan Řeholka (ed.), Památková péče na Moravě. 150 let od vzniku první státní instituce na ochranu památek. Sborník příspěvků, Brno 2002, s. 111–133; Jan Blažej Santini-Aichel – tvůrce a vizionář, jeho význam pro chápání současné architektury, in: Stanislav Růžička (ed.), Sedm a půl století. Stát o historii, kultuře a umění žďárského kláštera, Žďár nad Sázavou 2002, s. 169–178; K jubileu Fakulty výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně, in: Jan Sedlář – Tereza Petišková – Daniela Veškrnová (eds.), Fakulta výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně 1993–2003, Brno 2003, s. 6–14; K problému světla v české meziválečné architektuře, in: Jiří Kroupa (ed.), Ars naturam adiuvans. Sborník k poctě prof. PhDr. Miloše Stehlíka, Brno 2003, s. 177–188; Stavba století, in: Ludvík Kundera – Alena Mizerová (eds.), Duše Brna, Brno 2006, s. 45–55; Justiční palác v kontextu stavební historie Brna, in: Milena Flodrová – Jan Lippert – Jaromír Pořízek et al., Justiční palác v Brně 1908–2008, Brno 2008, s. 35–63; Poznámky k architektonické kompozici Bohuslava Fuchse (s Jaromírem Sedlákem), in: Jiří Kroupa – Michaela Šeferisová Loudová – Lubomír Konečný (eds.), Orbis artium. K jubileu Lubomíra Slavíčka, Brno 2009, s. 657–672; Dům umělců a Dům umění na pozadí výtvarného a architektonického dění Brna, in: Lubomír Slavíček – Jana Vránová (eds.), 100 let Domu umění města Brna 1910–2010 (kat. výst.), Dům umění města Brna 2010, s. 37–57; Bydlení uprostřed zahrad. Masarykova čtvrť v Brně, Brno 2013; Poznámky k architektuře smutečních obřadních síní v 2. polovině 20. století, in: Šárka Svobodová (ed.), Smuteční síň v Brně-Židenicích, Brno 2013, s. 21–39; Rondokubistické projekty a realizace brněnských architektů, in: Michal Novotný (ed.), Kubismus v české architektuře – Sto let poté, Praha 2014, s. 151–162, 209; Výuka dějin výtvarných umění na Vysokém učení technickém v Brně, in: Ivo Boháč – Markéta Čermáková – Jan Hrubý – Jan Sedlář, Teorie umění na Vysokém učení technickém v Brně, Brno 2015, s. 169–175 a 195–197; Vila Tugendhat v mé paměti, in: Dagmar Černoušková – Iveta Černá (eds.), Villa Tugendhat. 1980–1985, Brno 2015, s. 68–73.

Dagmar ČERNOUŠKOVÁ; Jindřich CHATRNÝ
s poděkováním Alici a Jaromírovi Sedlářovým

Po stopách Löw-Beerů v Brně a okolí

V několika posledních letech byly v Brně památkově obnoveny dva významné rodinné domy. V roce 2012 byla dokončena obnova ikonické stavby moderní architektury, vily Tugendhat,¹ a v roce 2014 rodčovské vily Greta Tugendhatové, vily Löw-Beer.²

Vily v Černých Polích

Textilní podnikatel Alfred Löw-Beer koupil secesní tzv. Fuhrmannovu vilu v bezprostředním sousedství největšího brněnského parku Lužánky v roce 1913 i se svažitým pozemkem, který sahal od ulice Sadová (tehdy Parkstrasse, dnes Drobného) až k ulici Černopolní. Alfred Löw-Beer patřil nejen k významným brněnským průmyslníkům (spolupřítel firmy Moses Löw-Beer), ale byl také veřejně činný (angažoval se v místní správě jako náhradník městského zastupitelstva v Brně) a působil v různých profesních a zájmových sdruženích. Byl vedoucím představitelem spolku Woll-Industriellen-Verein Mährens v Brně. V kuratoriu Moravského uměleckoprůmyslového muzea v Brně zastupoval brněnskou Obchodní a živnostenskou komoru, byl členem Středoevropského ústavu, spolku Pan-evropská unie v Brně a brněnského Rotary klubu.³

V roce 1929 věnoval Alfred své jediné dceři Gretě, provdané Tugendhatové, horní část pozemku na stavbu rodinného domu. Vila Tugendhat, dílo německého architekta Ludwiga Miese van der Rohe, se stala téměř synonymem moderní architektury. V letech 1938 a 1939 byly obě židovské rodiny nuceny emigrovat. Za 2. světové války sídlilo ve vile na ulici Drobného gestapo a od poloviny 50. let do roku 2012 domov mládeže. Od roku 1958 je vila nemovitou kulturní památkou. V roce 2001 přešla do majetku Jihomoravského kraje. V letech 2013–2014 prošla kompletní památkovou obnovou při zachování maxima původních stavebních prvků. Rekonstrukce se týkala exteriéru (střecha, fasáda) i interiéru (např. nové rozvody, ústřední vytápění, četné restaurátorské práce – dřevo, kov). Za nejviditelnější zásah do původní hmoty můžeme považovat vestavbu výtahu do světlíku, což ovšem umožňuje bezbariérový pohyb po celém objektu. Cílem pa-

■ Poznámky

- 1 Podrobněji viz článek Ivety Černé a Lucie Valdhanové v tomto čísle ZPP.
- 2 Petra Svobodová – Jaromír Hanák, Historie a současnost Vily Löw-Beer v Brně, in: Sborník Muzea Brněnska 2014, Brno 2014, s. 125–140.
- 3 Miroslav Jeřábek, K veřejné a politické činnosti brněnských textilních průmyslníků na sklonku existence Rakouska-Uherska a v době první Československé republiky, in: Andrea Březinová – Tomáš Zapletal (eds.), Brno – moravský Manchester, Brno 2014, s. 66–79.

1

2

3

4

Obr. 1. Brno, vila Löw-Beer, zahradní průčelí. Snímek z roku 1911. Z majetku Bertilde Pohledné, publikováno s laskavým svolením Daniely Hammer-Tugendhat.

Obr. 2. Brno, vila Löw-Beer, zahradní průčelí. Foto: Miroslav Zavadil, 2015.

Obr. 3. Brno, vila Löw-Beer, zahradní průčelí pod lešením v době rekonstrukce. Foto: TVE, s. r. o., 2015.

Obr. 4. Brno, vila Löw-Beer, zahrada s fontánkou zaplněná návštěvníky Hradozámecké noci 2015. Foto: Martin Vybíral, 2015.

mátkové obnovy byla revitalizace vily spolu s instalací nové muzejní expozice. V současnosti je vila nejmladší pobočkou krajské příspěvkové organizace – Muzea Brněnska.⁴

Expozice s názvem *Svět brněnské buržoazie mezi Löw-Beer a Tugendhat* byla pro veřejnost otevřena 16. ledna 2016. Vyzdvihuje hospodářské a stavební aktivity Löw-Beerů, které svým významem dalece přesáhly hranice města Brna i České republiky např. ve výstavbě vily Tugendhat. Expozice ve dvou podlažích vily přibližuje prostřednictvím moderních prezentačních prvků dějiny architektury a životní styl měšťanstva v Brně od druhé poloviny 19. století až do 30. let

20. století. Architektura je v expozici netradičně prezentována více než desítkou struktivních modelů dokládajících vývoj architektury od pozdního historismu přes secesi až po funkcionalismus. Expozice mohla vzniknout i díky zápůjčkám z dalších brněnských pamětových institucí, např. Muzea města Brna, Technického muzea či Moravské galerie.

Zároveň s památkovou obnovou vily probíhala rekonstrukce objektu tzv. Celnice v zahradě vily. Objekt fungoval od 18. století jako zcela utilitární stavba (sloužil jako potravinová celnice na okraji města, později konírna a garáž pro kočáry, poté zde bydlel správce vily). V Celnici je návštěvníkům k dispozici stylová kavárna a především komorní galerie pro temporární výstavy, které doplňují a rozvíjejí hlavní témata expozice ve vile. Došlo rovněž k regeneraci zahrady do podoby, jakou měla ve 30. letech 20. století. Celnice a zahrada byly veřejnosti otevřeny již na konci května 2015 a jsou trvale volně přístupné. V areálu vily probíhají během celého roku četné edukační a kulturní akce pro odbornou, ale i laickou veřejnost. Pamatováno je i na dětského návštěvníka.⁵

Vila Löw-Beer v Brně jako pamětová instituce vyvíjí i další aktivity, jejichž smyslem je upozorňovat návštěvníky Brna, potažmo Jihomoravského kraje na dlouhole-

té působení rodiny textilních magnátů Löw-Beerů v tomto regionu. Projekt *Po stopách Löw-Beerů* zastřešuje výstavní, přednáškovou a publikační činnost. Jedním z prvních výstupů byla výstava umístěná v galerii Celnice v roce 2015 s názvem *Brněnské stopy rodiny Löw-Beerů*. Výstava připomněla stopy spjaté přímo či nepřímo s rodinou Löw-Beerů – rodinné a činžovní domy, objekty průmyslových závodů, židovský hřbitov v Brně-Židenicích, ale i budovu Českého rozhlasu od architekta Ernsta Wiesnera (původně banka Union, ve které měli Löw-Beerové uloženy finanční prostředky).⁶

Vila Löw-Beer je také součástí Brněnského vilového kvarteta, volného sdružení slavných, památkově obnovených a veřejnosti přístupných vil – kromě vily Löw-Beer se jedná o vilu Stiassni, vilu Tugendhat a Jurko-

■ Poznámky

4 Srov. Dagmar Černoušková, *Vila Alfréda Löw-Beerů*, in: Jan Sedláček (ed.), *Slavné brněnské vily. 77 domů s příběhem*, Praha 2013, s. 57–59.

5 Srov. Jaromír Hanák (ed.), *Vila Löw-Beer. Rodičovská vila Greta Tugendhat. Průvodce vilou*, Brno 2015.

6 Petra Svobodová, *Brněnské stopy rodiny Löw-Beerů*, in: *Sborník Muzea Brněnska 2015*, Brno 2015, s. 54–64.

5

6

včlovu vilu. Cílem sdružení je odborná spolupráce a společná propagace.

Vila Löw-Beer bezesporu patří k významným brněnským vilám nejen svým estetickým a technickým provedením, ale i díky historickému kontextu jakožto rodičovská vila Greta Tugendhatové. Vila Löw-Beer a vila Tugendhat vždy tvořily jeden územní, byť nikoli architektonický celek.

Nedaleko vily Löw-Beer stojí tzv. Arnoldova vila (Drobného č. 26), kterou si postavil významný brněnský stavitel Josef Arnold v 60. letech 19. století. Vlastní vilu si J. Arnold vystavěl v tehdy oblíbeném slohu doznívajícího romantického historismu s prvky arkhádového stylu mnichovské provenience. V roce 1909 koupila vilu i s pozemkem starší sestra Alfreda Löw-Beera Cecílie, provdaná za dr. Kornelia Hože, známého brněnského právníka a podnikatele (mj. spolumajitel maloměřícké cementárny). Cecílie Hože nechala vilu upravit ve stylu art deco s prvky secese. Za 2. světové války objekt zabralo gestapo a v roce 1945 byl znárodněn a spravován Bytovými podniky města Brna. V letech 1952–2012 sloužila vila jako mateřská školka. Presto ve druhé polovině 20. století neprošla zásadními stavebními úpravami a její interiér se do současnosti zachoval v nebyvalé míře autenticity. I proto byla v roce 2010 prohlášena za kulturní památku. Vila je v majetku Městské části Brno-sever, která zatím márně hledá její smysluplné využití.⁷

Vily v Pisárkách

Kromě vilové kolonie Černá Pole si Löw-Beerové obřbili i jinou brněnskou rezidenční čtvrť, a to Pisárky. Pro synovce Alfreda Löw-Beera Ernsta navrhl vídeňský ar-

chitekt židovského původu Rudolf Baumfeld společně s Norbertem Schlesingerem v polovině 30. let 20. století vilu na Kalvodově ulici č. 8. Funkcionalistická vila patří k významným příkladům vídeňské vilové a interiérové kultury v předválečném Československu. Inspirací této stavbě byla jistě i brněnské vila Tugendhat Mies van der Rohe.⁸ Na Hlínkách (dříve Pisárecká třída) patřilo po roce 1900 různým členům dynastie Löw-Beerů dohromady sedm řadových domů (č. 40, 42, 72, 86, 96, 104 a 114) a jedna samostatně stojící vila (č. 132).⁹ Významný český právník prof. František Weyr ve svých Pamětech vzpomíná, že po přednáškách zakladatele panevropského hnutí hraběte Coudenhova-Kalergiho pořádali Löw-Beerové ve svých palácích velké a jistě velmi nákladné večerní zábavy.¹⁰ Nebudeme daleko od pravdy, když si tyto velkolepé společenské akce představíme v Löw-Beerových vilách na Hlínkách nebo ve vile na ulici Drobného č. 22.

■ Poznámky

7 Blíže Dagmar Černoušková, Arnoldova vila nad Lužánkami. K první vilové kolonii v Brně, in: Jana Čermáková – Radana Červená – Hana Jordánková et al., *A VÚBEC... Utažený sborník Mileně Flodrové k 75. narozeninám*, Brno 2010, s. 394–427, 574–575.

8 Iveta Černá, Vila Ernsta Löw-Beera v Pisárkách, in: Sedlák (pozn. 4), s. 192–194.

9 Nejnověji Hanák, Jaromír (ed.), *Rodinné domy Löw-Beerů. Brněnec – Brno – Půlpečen – Svitávka*, Brno 2016, s. 65–73.

10 František Weyr, *Paměti, 2. díl, Za republiky (1918–1938)*, Brno 2001, s. 272.

7

8

Obr. 5. Brno, vila Löw-Beer, schodiště do 2. patra. Foto: Tomáš Dittrich, 2016.

Obr. 6. Brno, vila Löw-Beer, schodišťová hala. Foto: Miroslav Zavadil, 2015.

Obr. 7. Brno, kavárna Celnice v zahradě vily Löw-Beer, v Brně. Foto: Kamila Švrčinová, 2016.

Obr. 8. Brno, galerie Celnice v zahradě vily Löw-Beer v Brně, vernisáž výstavy Poznej světové dědictví UNESCO. Foto: Petr Svoboda, 2015.

Vily ve Svitávce

Löw-Beerové byli především textilní podnikatelé. Největší závod firmy představovala vedle filiálek v Jíramově a v Brně továrna ve Svitávce. K roku 1906 se zde uvádí přádelna mykané přize, tkalcovna vlněného zboží se 170 stavy, výroba umělé vlny, barvírna, tiskárna a apretura. Na počátku 20. století ve svitávce továrně pracovalo až 1 600 zaměstnanců. Löw-Beerové zde pro své zaměstnance postavili úřednické a dělnické domy a pro jejich děti zřídili mateřskou školu s bezplatným stravováním. Vždy na Vánoce byly děti obdarovány hračkami, cukrovím a ovocem. Chlapci dostali obleky a děvčata buď šaty, nebo kabát, na které Löw-Beerovi dodali látky a nechali je ušít v konfekci. Kvalitními vlněnými látkami byli každoročně obdarováni i zaměstnanci. Areál továrny se rozkládal v prostoru vymezeném soutokem Svitavy a potoka Sebránek (dnešní Tovární ul. č. 34).

V těsné blízkosti továrny byly postaveny dvě vily – tzv. velká a malá. Velkou vilu navrhl i realizoval v letech 1900–1902 brněnský architekt Josef Nebehosteny. Jedná se o secesní stavbu téměř zámeckého charakteru v barokních formách s klasicistními prvky. Ve vile bydlel Benno Löw-Beer s manželkou Johannou (Hansi) a třemi dětmi: Marií, Fritzem a Ernestem. Dále zde bydlel Rudolf Löw-Beer s manželkou Elisou, dcerou Helenou a synem Pavlem. Pro Alfredovu rodinu – s manželkou Marianou měl Alfred tři děti, Maxe, Gretu a Hanse – postavil Nebehosteny v roce 1906 také tzv. malou vilu. V letech 1934–1935 si dal ve velké vile nově upravit byt Fritz Löw-Beer podle projektu architekta Rudolfa Baumfelda, který spolupracoval s brněnským architektem Ernestem Wiesnerem. Pro Fritze Löw-Beera upravil ve velké svitávce vile mj. interiér „čínského“ pokoje v duchu jakéhosi soukromého muzea. Fritz Löw-Beer byl jedním z prvních sběratelů východoasijského umění v Evropě.¹¹ Ve velké vile dnes sídlí Úřad městysu Svitávka a malá vila je soukromým majetkem.

V současnosti žijí potomci této významné židovské podnikatelské rodiny na mnoha místech v Evropě a USA. Nesporné je jedno: čtyři generace podnikatelského rodu Löw-Beerů vybudovaly v průběhu sta let nepřehlédnutelný komplex textilních podniků, zaměstnávaly stovky zaměstnanců ve Svitávce, Brně i jinde. Zisky z podnikání umožňovaly členům rozvětvené dynastie žít na vysoké společenské i kulturní úrovni.

Petra SVOBODOVÁ

■ Poznámky

11 Blíže Löw-Beerovy vily a historie jedné podnikatelské rodiny. Vladimír Velešik (ed.), *MAS Boskovicko Plus a MAS Svitavy*, Boskovice – Svitavy 2014; Dagmar Černoušková – Iveta Černá, *Pro les nevidět stromy. Jiný svět sběratele Fritze Löw-Beera*, in: Jiří Kroupa – Michaela Šeferisová Loudová – Lubomír Konečný (eds.), *ORBIS ARTIUM. K jubileu Lubomíra Slavička*, Brno 2009, s. 755–765.

1

Obnova vlastní vily Dušana Jurkoviče v Brně-Žabovřeskách

Vlastní vilu architekta Dušana Jurkoviče získal stát do svého majetku dne 30. 8. 2006, téměř přesně 100 let od jejího dokončení. V českém prostředí dům představuje svébytnou reflexi myšlenek britského hnutí Arts and Crafts a dobového etnografismu, současně je programovým projevem emancipující se slovanské inteligence.

Na obnovu vily byl vypracován projekt realizovaný Moravskou galerií v Brně¹ díky prostředkům z tzv. Norských fondů. Jeho cílem byla nejen celková obnova a restaurování domu jako jedinečného exponátu, ale především jeho zpřístupnění pro veřejnost v podobě živého kulturního a studijního místa – Centra Dušana Samo Jurkoviče –, a to ve středoevropských souvislostech. Současně má projekt posílit identitu brněnského vilového předměstí vytvořením komorního společenského a výstavního prostoru a volně přístupné zahrady. Vše je provedeno bez bariér.

Principy obnovy

Projekt obnovy² předcházely rozsáhlý komplexní průzkum a inventarizace,³ které nasměrovaly další úvahy o možnostech prezentace, interpretace a metody obnovy domu. Vnitřní prostory byly rozděleny podle míry autenticity a architektonického významu do čtyř kategorií (1 – plně obnovitelné s mobiliářem, 2 – plně obnovitelné bez původního mobiliáře, 3 – převážně neautentické, podružné, 4 – využitelné pro nové vestavby).

Zásadou projektu bylo nepřepisovat původního autora a nezastírat navrstvenou historii domu. Co nebylo zjištěno s jistotou, bylo ponecháno raději nedopovězeno či stylizováno. Hlavní obytné prostory přízemí

Obr. 1. Brno-Žabovřesky, vila Dušana Jurkoviče od jihozápadu. Foto: Dušan Tománek a Libor Stavjaník, archiv TRANSAT architekti, 2010.

jsou představeny v podobě blízké počátku 20. století, kdy je obývala Jurkovičova rodina. Tam, kde existuje přesná fotografická a plánová dokumentace zařízení domu a kde byly dochovány jeho fragmenty (hlavní hala s knihovnou), je interiér obnoven do své úplnosti:

■ Poznámky

1 Iniciátorem koupě vily i jejího zpřístupnění veřejnosti byl ředitel Moravské galerie v Brně Marek Pokorný.
2 Projekt obnovy zpracoval ateliér TRANSAT architekti ve složení Petr Všeťečka, Robert Václavík, Karel Menšík a Alena Všeťečková spolu se specialisty Janem Matušem, Radkem Hermanem, Karlem Rychlým, Jaroslavem Králem, Marcelem Sedláčkem, Tomášem Jiránekem a dalšími v roce 2007. Realizace proběhla v letech 2009–2010.
3 Tým zpracovatelů průzkumů byl tvořen kanceláří TRANSAT architekti společně s řadou externích spolupracovníků. Na stavebněhistorickém průzkumu spolupracovala Dagmar Černoušková (dějiny a uměleckohistorické zhodnocení domu), na vyhodnocení vnitřního vybavení Martina Lehmannová a na průzkumu zahrady Tomáš Jiránek. Sondážní stratigrafický průzkum provedla Zoja Matulíková, laboratorní analýzy Tatjana a Karol Bayerovi a Hana Paulusová, stavebně-technické průzkumy Dušan Šponer, Evžen Andres, Jan Červenák a další. Důležitým zdrojem poznání domu byla původní projektová a fotografická dokumentace z Jurkovičovy pozůstalosti ve Slovenském národním archivu v Bratislavě, řadu informací o objektu poskytli také jeho předchozí majitelé, manželé Bradáčovi.